

Prevenција ovisnosti - suradnjom u lokalnoj zajednici do učinkovitog programa primarne prevencije

(Prevention of addictions – from the local community to an effective program of primary prevention)

Darko Roviš

Nastavni ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Ključne riječi: primarna prevencija, ovisnost, škole, lokalna zajednica

Zloupotreba droga i ovisnost velik su javnozdravstveni i društveni problem u Republici Hrvatskoj. Epidemija kojoj smo svjedočili krajem 90-ih i početkom 2000-tih još nije zaustavljena te broj novih ovisnika i dalje raste. Tako je 1995. godine u Primorsko-goranskoj županiji bilo registrirano tek 17 ovisnika, 1996. g. 115, a vrhunac je zabilježen 2001. s ukupno 649 ovisnika. O ozbiljnosti ove problematike najzornije govori podatak da čak 18% ukupne ovisničke populacije (registriranih ovisnika) u razdoblju 1995.-2004. čine djeca i maloljetnici. Povrh toga, podaci Centra za ovisnosti pokazuju da od prvog konzumiranja droge (prosječna dob 16 godina) do javljanja na liječenje prođe i više od 10 godina.

Budući da se prvi kontakt s drogom događa u školskoj dobi, a nerijetko i školskoj sredini, upravo školska sredina čini se najpogodnijom za primjenu preventivnih programa. Rezultati anketnog ispitivanja u okviru programa koji ćemo predstaviti pokazuju da je 30% dvanaestogodišnjaka već zapalilo prvu cigaretu, njih 60% je probalo pivu, 53% vino i 24% žestoka pića. Oko 15% alkoholna pića konzumira povremeno ili redovito.

Inhalante je koristilo 5% ispitanih učenika, a druga sredstva ovisnosti 1 do 2%. Primorsko-goranska županija i veliki broj gradova i općina prepoznali su ozbiljnost ove problematike i važnost provođenja preventivnih programa.

Tako je uz potporu Primorsko-goranske županije, Gradova Rijeke, Kastva, Malog Lošinja i Cresa te općine Viškovo, u 2005. godini započeo velik i sveobuhvatan program prevencije pod nazivom *Trening životnih vještina*. Riječ je o programu primarne prevencije ovisnosti (pušenja, konzumacije alkohola i zlouporabe droga), koji se temelji na razvoju osobina i uvježbavanju vještina koje su se u dosadašnjim istraživanjima pokazale važnim u razvoju ovisničkog ponašanja, bilo kao rizični ili kao zaštitni faktori. To je dvogodišnji program namijenjen učenicima 6. i 7. razreda, a provode ga razrednici i stručni suradnici. Osnovni su ciljevi ovoga programa davanje informacija relevantnih za prevenciju ovisničkog ponašanja, promoviranje anti-ovisničkih stavova i normi, poučavanje vještina odbijanja droga, jačanje i razvoj vještina osobnog razvoja te jačanje socijalnih vještina. Ovo je svojevrsna «škola u školi», gdje djeca kroz igru uče životne vještine komunikacije, donošenja odluka, rješavanja sukoba i kontrole ljutnje, izgrađuju samopoštovanje, razvijaju kritičko razmišljanje, uče kako analizirati utjecaj medija, kako se oduprijeti vršnjačkom pritisku i dr.

Kako pedagoška iskustva pokazuju da najefikasnije učenje uključuje učenje od drugih, praktičan rad, diskusije i demonstracije, nasuprot klasičnim predavanjima i čitanjem literature, tako je i ovaj program koncipiran kao serija radionica. Uz malo predavanja, a puno iskustvenog učenja, igranja uloga, rada u grupama, izmjene iskustava, demonstracija i sl., u suradnji s učenicima dolazi se do zaključaka.

Program je predan Agenciji za odgoj i obrazovanje koja je dala pozitivno mišljenje.

U tijeku je druga godina provođenja programa u koji je trenutno uključeno preko 40 škola Primorsko-goranske županije i više od 3 000 učenika 6. i 7. razreda. U provedbu je uključeno preko 150 nastavnika i stručnih suradnika, koji na satovima razrednika s djecom obrađuju po 10 tema (radionica) godišnje. Posebno je pripremljen priručnik za nastavnike s uputama za provođenje radionica te priručnik-radna bilježnica za učenike. Svi voditelji programa i uključeni učenici dobili su svoj primjerak priručnika. Za sve nastavnike i stručne suradnike uključene u provedbu organizirana je četverodnevna edukacija na kojoj su se sudionici imali priliku neposredno upoznati sa sadržajima i metodama koje će primjenjivati u radu s učenicima. Edukaciju su vodili priznati stručnjaci iz ovog područja, prepoznati od škola i ljudi uključenih u program.

Važno je naglasiti da se program kontinuirano unapređuje; u taj su proces uključene sve škole koje sudjeluju u njegovoj provedbi. Putem supervizijskih sastanaka s nastavnicima i evaluacijskih listova koje ispunjavaju, prikupljene su povratne informacije o izboru sadržaja i metoda. Najznačajnije i najčešće primjedbe uvažene su i izvršene u nove priručnike. Tako su direktna iskustva u provođenju

programa iz prve godine pretočena u nešto izmijenjene i prilagođene priručnike i sadržaje za novu generaciju učenika.

Velik interes i zadovoljstvo programom potaklo je NZJZPGŽ da za ovu godinu osigura i novčane poticaje svim nastavnicima i stručnim suradnicima koji provode program. Osim toga, formirana je i posebna radna grupa visoko motiviranih pojedinaca uključenih u provedbu programa, koji ulažu dodatan napor u unapređivanje sadržaja i opreme programa.

Evaluacija programa je u tijeku; dosad je izvršena bazična snimka stanja, spomenuta u uvodu. Osim škola u kojima se program provodi, u ispitivanje su uključene i kontrolne škole. Potpunu evaluaciju očekujemo krajem 2007. godine. Iskustva u provođenju ovakvog tipa programa u svijetu pokazuju iznimno dobre rezultate te ih s opravdanjem i mi očekujemo. Naša je vizija kreiranje učinkovitog programa primarne prevencije, suradnjom u lokalnoj zajednici i uključivanjem čim većeg broja sudionika.

Darko Roviš, prof.

Nastavni ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Krešimirova 52A, 51 000 Rijeka

Tel/fax. +38551335920

darko.rovis@zzjzpgz.hr